

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

09.06.2025. Nr. 1-8/19

**Latvijas Republikas Saeimas
Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai**
cilvektiesibu.komisija@saeima.lv

Par priekšlikumu iesniegšanu likumprojektā “Grozījumi Ārstniecības likumā” (Nr. 933/Lp14)

Saeima 2025. gada 5. jūnijā otrajā lasījumā pieņēma likumprojektu “Grozījumi Ārstniecības likumā” (Nr. 933/Lp14) (turpmāk – Likumprojekts), nosakot priekšlikumu iesniegšanas termiņu līdz 2025. gada 10. jūnijam.

Ievērojot minēto un pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu, 12. panta 8. punktu un Saeimas kārtības ruļļa 95. panta pirmās daļas 8. punktu, tiesībsargs lūdz pieņemt un izvērtēt tiesībsarga priekšlikumu Likumprojektā - izslēgt Likumprojekta 64.¹ panta septītās daļas 1., 3., 4., 6., 7. un 9. punktā noteikto nepilngadīgā vecuma ierobežojumu – “kurš sasniedzis 14 gadu vecumu”.

Likumprojekta 64.¹ panta septītajā daļā noteikta kārtība, kādā tiesa lemj par ārstu konsilija lēmumu par nepilngadīgā obligāto narkoloģisko ārstēšanu stacionārā apstiprināšanu.

Likumprojekta 64.¹ panta septītās daļas :

- 1) 1. punktā noteikts, ka tiesa atbilstoši ārstniecības iestādes atrašanās vietai, nekavējoties informē prokuratūru, ārstniecības iestādi, nepilngadīgo, kurš sasniedzis 14 gadu vecumu, un nepilngadīgā pārstāvi par iesniegto materiālu izskatīšanas dienu, laiku, vietu un formu.

Tiesībsarga ieskatā arī bērnam, kurš jaunāks par 14 gadiem, ir nodrošināmas tiesības saņemt no tiesas informāciju par iesniegto materiālu izskatīšanas dienu, laiku, vietu un formu.

- 2) 3. punktā noteikts, ka pēc prokurora, nepilngadīgā, kurš sasniedzis 14 gadu vecumu, nepilngadīgā pārstāvja vai advokāta lūguma nodrošina iespēju iepazīties ar ārstu konsilija lēmumu par nepilngadīgā obligāto narkoloģisko ārstēšanu stacionārā un tam pievienotajiem dokumentiem.

Tiesībsarga ieskatā arī bērnam, kurš jaunāks par 14 gadiem, ir nodrošināmas tiesības izteikt lūgumu iepazīties ar ārstu konsilija lēmumu par viņa obligāto narkoloģisko ārstēšanu stacionārā un tam pievienotajiem dokumentiem.

- 3) 4. punktā noteikts, ka lēmumu par nepilngadīgā obligāto narkoloģisko ārstēšanu stacionārā un tam pievienotos dokumentus izskata mutvārdu procesā slēgtā tiesas sēdē ārstniecības iestādē, kurā ievietots pacients, vai attālināti videokonferences režīmā. Sēdē piedalās ārstniecības iestādes pārstāvis, prokurors, nepilngadīgā pārstāvis un advokāts. Tiesības piedalīties ir arī nepilngadīgajam, kurš sasniedzis 14 gadu vecumu.

Tiesībsarga ieskatā arī bērnam, kurš jaunāks par 14 gadiem, ir nodrošināmas tiesības piedalīties tiesas sēdē, kurā izskata lēmumu par viņa obligāto narkoloģisko ārstēšanu stacionārā.

- 4) 6. punktā noteikts, ka materiālu izskatīšanā atļauts piedalīties personām, kuras iesaistītas pacienta ārstniecības procesā. Tiesnesis pēc sava ieskata vai nepilngadīgā, kurš sasniedzis 14 gadu vecumu, nepilngadīgā pārstāvja, advokāta vai prokurora motivēta lūguma var uz klausīt arī citu personu, kura var sniegt informāciju par lietā nozīmīgiem apstākļiem.

Tiesībsarga ieskatā arī bērnam, kurš jaunāks par 14 gadiem, ir nodrošināmas tiesības izteikt motivētu lūgumu uz klausīt arī citu personu, kura var sniegt informāciju par lietā nozīmīgiem apstākļiem.

- 5) 7. punktā noteikts, ka tiesnesis pēc sava ieskata vai pēc nepilngadīgā, kurš sasniedzis 14 gadu vecumu, nepilngadīgā pārstāvja vai advokāta motivēta lūguma lemj par lēmuma par nepilngadīgā obligāto narkoloģisko ārstēšanu stacionārā izskatīšanas atlikšanu uz laiku, kas nav ilgāks par 48 stundām.

Tiesībsarga ieskatā arī bērnam, kurš jaunāks par 14 gadiem, ir nodrošināmas tiesības izteikt motivētu lūgumu uz klausīt arī citu personu, kura var sniegt informāciju par lietā nozīmīgiem apstākļiem.

- 6) 9. punktā noteikts, ka lēmumu nekavējoties paziņo personām, kuras piedalījušās tiesas sēdē. Lēmuma norakstu izsniedz nepilngadīgajam, kurš sasniedzis 14 gadu vecumu, nepilngadīgā pārstāvim, prokuroram un advokātam, kā arī attiecīgajai ārstniecības iestādei.

Tiesībsarga ieskatā arī bērnam, kurš jaunāks par 14 gadiem, ir tiesības saņemt no tiesas paziņojumu par nolemto un saņemt lēmuma norakstu.

Tiesībsargs savu viedokli un apsvērumus pamato ar šādiem argumentiem.

1. Likumprojekta 64.¹ pants nosaka bērna tiesību aizsardzības mehānismu gadījumos, kad viņa dzīvība un veselība tiek apdraudēta alkohola, narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu pārmērīgas lietošanas dēļ un tādēļ paredz tiesības ierobežot personas pamattiesības, ciktāl tas nepieciešams apdraudējuma novēršanai, lai nodrošinātu veselības aizsardzību. Bērns atkarību izraisošu vielu ietekmē nonāk gan pieaugušo savlaicīgas, nepietiekamas rīcības dēļ, gan tādēļ, ka bērns pats nepilda savu pienākumu rūpēties par savu veselību. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 23. panta trešā daļa nosaka, ka bērnam atkarībā no viņa vecuma un brieduma pakāpes ir pienākums sargāt savu veselību. Bērns nedrīkst smēķēt, lietot alkoholu, narkotiskās, psihotropās, toksiskās un citas apreibinošas vielas. Bērns ir aizsargājams no narkotisko, psihotropo, toksisko un citu tādu apreibinošu vielu lietošanas, kurām ir negatīva ietekme uz organismu, no šādu vielu izgatavošanas, tirdzniecības un jebkāda veida izplatīšanas. Par minēto vielu lietošanu bērni ir administratīvi sodāmi. Tādēļ ir būtiski, ka bērnam neatkarīgi no viņa vecuma apdraudējuma novēršanai, veselības un dzīvības aizsardzībai nodrošinātu tiesības būt līdzdalīgam tiesvedības procesā – tai skaitā tiesības būt informētam gan par lietas izskatīšanu, gan par ārstu konsilija lēmumu, dokumentiem, uz kura pamata tas pieņemts un tiesas pieņemto lēmumu, gan tiesībām piedalīties tiesvedības procesā, ja bērns to vēlas, bez vecuma ierobežojuma.
2. Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību komitejas Vispārējā komentāra Nr. 24 (2019) "Par bērnu tiesībām bērnu tieslietu sistēmā" 45. punktā ir noteikts, ka bērniem ir tiesības tikt uzklautiem tieši, nevis tikai ar pārstāvja starpniecību, visos procesa posmos, sākot no brīža, kas bērns saskarsies ar tieslietu sistēmu. Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību komitejas Vispārējā komentāra Nr. 12 (2009) "Bērna tiesības tikt uzklautam" 60. punktā norādīts, lai bērns varētu efektīvi piedalīties tiesvedībā, viņš ir savlaicīgi un tieši viņam saprotamā valodā jāinformē par apsūdzību, kas pret viņu izvirzīta, kā arī par nepilngadīgo tiesvedības procesu un iespējamajiem pasākumiem, kurus tiesa varētu īstenot. Tiesvedībai jānotiek tādā gaisotnē, kurā bērns varētu piedalīties un brīvi izteikties. Iepriekš minētais ir

attiecināms uz jebkura lēmuma, ar kuru ierobežo bērna brīvību, pieņemšanu. Tādējādi bērnam tiktu garantētas tiesības, bet ne pienākums būt līdzdalīgam un informētam tiesas procesā, kas skar viņa veselības aprūpi – lēmuma pieņemšanu bērna ārstēšanai pret viņa gribu.

3. Jau šobrīd likumā “Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem” ir paredzēta bērna no 11 gadu vecuma piedalīšanās tiesas sēdē lietās par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu. Likuma 21. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka tiesas sēdē obligāti piedalās prokurors, bērns, viens no viņa vecākiem (aizbildnis) vai bāriņtiesas pārstāvis, advokāts, citas pašvaldības institūcijas, kura veic likumpārkāpumu profilakses darbu ar bērniem, pārstāvis un policijas pārstāvis. Bērna iesaistīšana viņam būtiska lēmuma pieņemšanā tiesvedības procesā nekādā veidā nevar radīt bērna tiesību aizskārumu. Turklāt tiesnešiem, kuri izlemj lietas, kas skar vai var skart bērnus, ir jābūt apguvušiem speciālās zināšanas bērnu tiesību jomā.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons